

Remissvar från Manegen (remissinstans nr 149) Konstnär- oavsett villkor? SOU 2018:23 Betänkande av Konstnärspolitiska utredningen

Inledning

Manegen, centrum för cirkus, varieté och gatuperformance, ser en utredning som i mångt och mycket stämmer överens med vår bild av de aktuella utmaningar som scenkonsten står inför. Den största andelen av våra medlemmar är samtida cirkusartister, konstnärer inom en ung konstform under utveckling, vilket innebär att en viktig del för att kunna förmedla arbete är att sprida kunskap om konstformens existens och stora palett av uttryck.

I ett land där samtida cirkus eller nycirkus primärt är synonymt med institutionen Cirkus Cirkör är det viktigt att visa på alternativa uttryckssätt för att bredda arbetsmöjligheterna för våra medlemmar. I Sverige finns en av världens främsta högre utbildningar inom samtida cirkus, men de artister och nybildade kompanier som är sprungna ur utbildningen har ofta inte möjlighet att vara verksamma i Sverige. Orsaken till det är avsaknaden av scener med cirkusuppdrag och kunskap om cirkusfältet bland kulturinstitutioner. Bland våra medlemmar finns konstnärer inom olika discipliner och uttryck, vilka kräver olika förutsättningar - trots att de verkar inom samma genre. En ökad kunskap för de olika disciplinernas behov, möjligheter och utmaningar skulle skapa förutsättningar för en ekologi av verksamheter, uttryck och arbetstillfällen.

För att Manegen ska kunna fullfölja sina åtaganden som centrumbildning, och även alltmer axla den viktiga förmedlande och informations-spridande funktion som detta *per se* innebär, så krävs en utökning av de resurser vi i dagsläget förfogar över.

Fokusområden för detta remissvar

Manegen lyfter i detta remissvar särskilt fram de frågor vi anser vara viktigast för våra medlemmar:

- Satsning på **ökade resurser till Manegen, cirkusens centrumbildning**, för förmedling och kunskapsutveckling samt fokus på frågor rörande digitaliseringen av cirkus, varieté och gatuperformance liksom ökad kunskapsspridning om konstformen till en mängd målgrupper.
- Skapandet av en **cirkusallians** för ökad ekonomisk trygghet och för att behålla utövande cirkuskonstnärer inom landet.
- Skapandet av ett utvecklat **residenskoncept** för cirkusen i regionerna med målsättningen att sprida cirkus och arbetstillfällen i hela landet. Ge Cirkus Cirkör ett nationellt uppdrag att utveckla och leda detta arbete. Utredning av möjligheten att koppla samman detta koncept med nya träningsplatser för **Daglig träning** för Manegens medlemmar på olika orter i landet, vilket är av avgörande betydelse för att våra medlemmar ska kunna upprätthålla samt vidareutveckla sina färdigheter som artister.

Manegens kommentarer till begreppen centrumbildning, ny allians för upphovsmän samt residens

"Utredningen anser att centrumbildningarna skulle vinna på en fördjupad och strukturerad kunskapsdelning med varandra och att detta skulle gynna verksamheterna på sådant sätt att fördelade ekonomiska resurser används mer effektivt och gör horisontell nytta. Uppdraget till centrumbildningarna att arbeta med arbetsförmedling och kompetensutveckling av sina medlemmar kan också utvecklas till att i ökad omfattning handla om att delta i lokala och regionala konstnärliga noder. Det innebär ett ökat samarbete med regioner och landsting. Ett utökat samarbete mellan landsting, regioner och centrumbildningar har goda förutsättningar att ge lyckade resultat. För de nämnda ändamålen föreslår utredningen att det statliga anslaget till centrumbildningarna ska öka med 10 miljoner kronor fr.o.m. 2020."

Manegen anser att ökade samarbeten både mellan centrumbildningarna (och att resurser avsätts för detta ändamål), med arbetsförmedlingen och med regioner och landsting skulle vara ett bra sätt att sprida både kunskap om cirkusen som konstform och skapa fler arbetstillfällen för artister och andra som arbetar kring dessa - runt om i landet. Vi förordar därför att det statliga anslaget till centrumbildningarna utökas med 10 miljoner kr fr. o. m. 2020 - vilket är en förutsättning för att Manegen ska kunna gå vidare i denna riktning. Manegen håller på att bygga upp en förmedlande verksamhet, och anser att alla steg i denna riktning för att underlätta för våra medlemmar att nå ut till en bredare publik samt att kunna försörja sig som cirkusartister i Sverige är positiva. Dessutom är det av stor vikt för Manegen, som representerar en relativt ung scenkonstform, att få utökade resurser för att kunna sprida kunskap både till våra medlemmar kring arbetsrättsliga frågor, scenkonstfrågor, säkerhetsfrågor etc - liksom till en mängd utomstående parter inklusive offentlig sektor gällande de förutsättningar som gäller för just cirkuskonstnärerna och deras vidareutveckling.

*"Ny allians för upphovsmän och satsningar på centrumbildningarna
Behovet av mellanhänder mellan konstnärerna och arbetsmarknaden har ökat, inte minst på grund av digitaliseringen. Utredningen föreslår en försöksverksamhet med en allians för upphovsmän efter den modell som finns på teater-, dans- och musikområdena. Ett statsbidrag på 15 miljoner kronor per år föreslås för perioden 2020–2022. Kulturrådet ges i uppdrag att ta fram förslag på den närmare utformningen av alliansen."
- Sid 25, Sammanfattning SOU 2018:23*

Vi ser att en allians för upphovsmän är ett mycket viktigt förslag. Vi vill även med enfaset understryka behovet av en särskild cirkusallians, eftersom cirkusen har egna behov och villkor. Denna skulle kunna förläggas i Subtopiaområdet i Alby. Det är av stor vikt att möjliggöra för konstnärer inom det internationella cirkusområdet att vara verksamma inom Sverige, och en cirkusallians ser vi som ett av de viktigaste verktygen för att öka dessa möjligheter.

*"Tänkbara strategier kan vara att främja regionala/lokala noder, i första hand befintliga strukturer som centrumbildningar och kollektivverkstäder, men också andra typer av kluster. Värdefullt är exempelvis om en kommun har en ateljéstrategi som finns med i stadsplaneringen och inom vars ram man driver på exploatörer att skapa platser för konst och möten kring konst. Det finns en trend i dag där konstnärer söker sig till alternativa platser, t.ex. mindre orter på landet där man kan starta upp "artists in residence", konstaktiviteter, platsspecifika projekt m.m. Här kan det krävas en öppenhet och mod från den aktuella kommunen att satsa på det som inte är så publikfriande."
9.5.2 SID 409*

Manegen ser en potential att genom sin kunskap om de olika cirkusdisciplinernas egenskaper kunna finna nya intressanta möjligheter för nationella cirkusresidens med varierande fokus beroende på discipliner. Luftakrobatik har generellt andra förutsättningar än exempelvis parakrobatik eller objektsmanipulation/jonglering rent tekniskt. Varje cirkusdisciplin har även en egen community inom cirkusen och en gemensam historia och egen utvecklingsfas. En omfattande förstudie för potentiella mono-disciplinära residens för

cirkuskonsten skulle kunna öppna upp för platsspecifika projekt såväl som residens på platser/lokaler som annars förbises. Manegen har som centrumbildning den största kompetensen inom området genom sina medlemmar. En liknande förundersökning skulle potentiellt generera nya möjligheter att sprida cirkusen både geografiskt och till spridda sammanhang. Det finns en mängd oanade möjligheter inom ramen för cirkuspraktiken som behöver tas till vara på för att skapa nya arbetsområden och arbetstillfällen.

Manegen anser även att en av våra medlemmar, Cirkus Cirkör, kan ges ett nationellt uppdrag att utveckla och leda skapandet av ett utvecklat **residenskoncept** för cirkusen i regionerna - eftersom de har både erfarenhet från detta gällande konstnärligt arbete samt gällande att möta nya lokala publikgrupper och upparbeta nya samarbeten - vilket gett många positiva effekter.

Manegen anser också att det i detta sammanhang vore relevant att utreda möjligheten att koppla samman residenskoncept med nya möjligheter för **Daglig träning** för Manegens medlemmar på olika orter i landet. För många cirkuskonstnärer är det mycket svårt att upprätthålla sina färdigheter samt vidareutveckla dessa utan möjligheter att gå till för dessa ändamål anpassade träningslokaler. Eftersom Sverige är ett geografiskt stort land, och vi i dagsläget endast pga resursbrist kan erbjuda daglig träning på två platser, så ser vi att det finns ett stort behov av att undersöka möjligheterna gällande nya potentiella träningsplatser för olika cirkusdiscipliner.

Digitaliseringens påverkan på cirkus, varieté och gatuperformance

Utöver de fördelar vi ser med arbetsförmedlande verksamhet representerar vi en stor mängd vitt skilda cirkusdiscipliner med helt olika förutsättningar som påverkas av digitaliseringen i varierande grad. Manegen utvecklar för närvarande en ny förmedlande webbsida som ska underlätta för arrangörer att få en överblick över de verksamma konstnärerna.

Vi ser ett behov av en cirkuskatalog där avfilmningar av aktuella verk gällande cirkus, varieté och gatuperformance kan nå ut till arrangörer nationellt och internationellt. Det är viktigt att en dylik katalog är krypterad, samt att verken inte kan laddas ned eller distribueras av annan part än Manegen.

En ytterligare möjlighet för cirkuskompanier att nå ut till och etablera sig hos en bredare publik ute i landet skulle vara ett väl genomfört större samarbete med Live på Bio. Om nyetablerade cirkuskompanier får möjlighet att distribuera sina verk till sittande publik i biosalonger kommer detta att bidra till publikutveckling och en utökad förståelse för den samtida cirkusens mångfald av uttryck. Detta borde i nästa steg generera en större efterfrågan på liveföreställningar ute i landet.

Vi ser även gärna utvecklandet av en 'app' för samtliga aktiva artister inom varieté, cirkus och gatuperformance. Det ska vara lätt att ansöka om access. Appen ska bli en användas av cirkusartister för att uppdatera var de befinner sig för tillfället geografiskt och för att nå ut med Manegen-event via push-notiser. Anmälningar och eventuella röstningsförfaranden gällande innehåll i kommande workshops m.m. ska vara simpelt som ett knapptryck. Detta skulle även ge en möjlighet för artister som träffar artister som inte är medlemmar i Manegen att registrera sig via appen för att få tillgång till alla erbjudanden och möjligheter att rösta. Manegen skulle ständigt ha dagsfärska uppgifter om antalet verksamma inom varje genre, vilket skulle underlätta för den framtida så viktiga uppbyggnaden av statistik inom cirkusområdet.

Övriga frågor som Manegen vill lyfta fram

Ökad kunskap kring arbetsrättsliga frågor samt socialförsäkringar

Manegen anser också att det behövs mer resurser för att våra medlemmar ska få ökad kunskap kring arbetsrättsliga frågor. Många av Manegens medlemmar är kombinatorer, vilket skapar speciella förutsättningar och problematik kring de sociala trygghetssystemen. Detta gäller både arbetslöshetsförsäkringar, sjukförsäkringar, föräldraförsäkringar samt pensioner - och hänger även ihop med att samtida cirkus som konstform ofta inte anges hos flertalet myndigheter. Detta gäller även i samband med olika bidragsformer etc, och dessutom finns inga kollektivavtal på cirkusområdet. En ytterligare komplicerande faktor i sammanhanget är att många av våra medlemmar rör sig mellan olika länder och olika trygghetssystem. Även gällande hela försäkringsområdet finns det stora problem för cirkusartister. I detta sammanhang är det också viktigt med ordalydelsen i offentliga dokument - och Manegen ställer sig positiva till utredningsförslaget i kap 1:2 (sid 35) och den författningsändring som där föreslås.

Ökad förmedling av residensplatser

I samband med den ökade digitaliseringen och den förändrade arbetsmarknaden, tror vi att det behövs nya konstnärliga residensprogram på många olika typer av platser och arbetsplatser - samt att det behövs bra och effektiva sätt att förmedla dessa. Manegen håller just nu på att ta fram en ny kommunikativ plattform för att ta de första stegen mot en bättre förmedlande verksamhet för våra artister - och till detta behöver Manegen också utökade resurser framöver. I samband med att residensmöjligheter utökas på fler platser vill vi också återigen betona vikten av att det skapas fler möjliga platser för Daglig träning för våra medlemmar, och en förmedling kring dessa möjliga träningslokaler är också en uppgift för Manegen att axla framöver.

Fler fristående kurser på de konstnärliga högskolorna

Manegen ställer sig bakom förslaget om att de konstnärliga högskolorna i större utsträckning bör erbjuda fristående kurser till cirkusartisterna. Detta ses som en mycket viktig förutsättning för att möta behovet av ständig vidareutveckling och livslångt lärande. Dessutom behövs kompletterande utbildningar, och stöd för dessa, eftersom den aktiva perioden när artisterna kan verka som artister är kortare än för de flesta andra utbildningar.

Stockholm 2018-08-30

Manegen – Centrum för cirkus, varieté och gatuperformance